

ВСТУПНЕ СЛОВО

DOI <https://doi.org/10.32782/chc.v050.2023.1>

Харитонов Євген Олегович,

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України,
завідувач кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0001-5521-0839

Харитонova Олена Іванівна,

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України,
завідувач кафедри інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0002-9681-9605

ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ ЛУЦЬ ТА ШКОЛИ ЦИВІЛІСТИКИ І РЕЦЕПЦІЇ РИМСЬКОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Наші спогади про Володимира Васильовича Луця ми хочемо почати зі згадки про те, що в Національному університеті «Одеська юридична академія» існує оригінальна школа цивілістики, наукові здобутки якої значною мірою ґрунтуються на підґрунті школи рецепції римського права НУ ОЮА і удосконалюються у дослідженнях інноваційних шкіл сучасної цивілістики.

Ця обставина дає нам гарну можливість згадати про ще одну грань особистості Володимира Васильовича Луця – доброзичливість (чи, навіть, сказати б, емпатичність), у ставленні до молодих науковців, підтримку їх у творчих пошуках, сприяння фаховому зростанню тощо. Усі ці якості повною мірою виявилися у становленні та розвитку цивілістичної школи НУ ОЮА¹ та генетично пов'язаних з нею традиційних і новітніх «субшкіл»².

Далі виходимо з того, що «цивілістична школа» зазвичай розуміється як сукупність наукового потенціалу (особистостей) у галузі цивілістики, що реалізується шляхом отримання наукових результатів на властивих саме цій сукупності засадах, які відрізняють її від інших шкіл. Таке визначення має підкреслити значення у науці особистостей, котрі продукують ідеї, пропонують засади їх дослі-

дження, обирають напрямки наукових розвідок, організують локальні спільноти дослідників, узагальнюють отримані результати тощо.

У контексті наших спогадів про Володимира Васильовича Луця положення щодо існування «сукупності наукового потенціалу (особистостей) у галузі цивілістики», як умови формування наукової школи, є дуже важливим, але потребує деяких уточнень.

Ми переконані, що крім постатей лідерів наукової школи, котрі діють «всередині неї», важливе значення має постать «зовнішнього» експерта, наукового авторитету, котрий оцінює напрямки та результати досліджень, їхню стратегію та тактику, підтримує плідні ідеї та критикує вразливі місця концепції, вади отриманого результату тощо. Він може виступати у якості рецензента, опонента, часом – співавтора. Саме завдяки йому остаточний результат стає таким, яким його знає і сприймає (або не сприймає) наукова спільнота.

Для цивілістичної школи НУ ОЮА таким доброзичливим «експертом», підкажчиком, камертоном вірності напрямків і характеру наукових досліджень багато років був доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України Володимир Васильович Луць.

Починаючи наш невеличкий нарис, присвячений значенню постаті В. В. Луця у формуванні цивілістичної школи НУ ОЮА та становленні укра-

¹ Див.: Харитонов Є.О., Некіт К.Г. Цивілістична школа Національного університету «Одеська юридична академія» за 20 років – від рецепції римського права до концепції ІТ-права (IT-Law). *Часопис цивілістики*. 2017. № 27. С. 8-16.

² Див.: Харитонов Є.О., Некіт К.Г. Одеська наукова школа приватного права. *Часопис цивілістики*. 2014. № 16. С. 6-14.

їнської школи рецепції Римського приватного права³, маємо зробити застереження, що він має суб'єктивний характер, але, водночас, ґрунтується на цілком об'єктивних фактах.

Оскільки немає на цьому світі нічого випадкового, то природним можна вважати й те, що, коли більше ніж двадцять років тому постало питання обрання офіційних опонентів по дисертації «Рецепція римського приватного права: теоретичні та історико-правові аспекти», одним з них, фахівцем, який сполучав в одній особі романіста і цивіліста, виявився професор, академік Національної академії правових наук України Володимир Васильович Луць.

Невипадковість цього вибору засвідчили події наступних років, коли Володимир Васильович багато разів був опонентом по докторських та кандидатських дисертаціях, присвячених різним аспектам рецепції римського приватного права у цивільному праві (законодавстві) України. Варто зауважити, що В.В. Луць був одним з розробників проєкту Цивільного кодексу України 2003 року, в якому помітний вплив європейських традицій приватного права, котрі, у свою чергу, мали підґрунтям засади Римського приватного права. Тому підтримка Володимиром Васильовичем ідей сучасної школи рецепції римського приватного права мала особливе значення, додаючи їй представникам упевненості і сподівань, що їхні наукові розвідки мають не лише суто наукове, але й практичне значення.

Попри те, що Володимир Васильович не був «романістом» у класичному розумінні цього поняття, його аналіз положень дисертації свідчив про чудову орієнтацію у проблематиці рецепції права, визнанні значення останньої для удосконалення концепції цивільного законодавства України. Але головним було те, що зауваження були не лише кваліфікованими, але й доброзичливими. Вони були з тих зауважень, що стимулюють до нових пошуків, додаючи упевненості у вірності обраного напрямку дослідження тощо.

Навіть, якщо б наша співпраця з Володимиром Володимировичем обмежилась лише сферою проблем рецепції римського приватного права, позитивних вражень і результатів вистачило б не на одні вдячні спогади.

Однак, крім того, не менш важливою і плідною була також багаторічна наукова співпраця з Володимиром Васильовичем Луцем у галузі, власне, цивілістики, котра сприяло становленню й роз-

витку в НУ ОЮА цивілістичної школи, яка міцніла при його сприянні та за його участі.

Зокрема, Володимир Васильович неодноразово виступав опонентом на захисті дисертацій представників Одеської школи цивілістики. Зокрема, він був опонентом по докторським дисертаціям Н. Ю. Голубевої, Т.С. Ківалової, О.С. Кізлової, та по кандидатським дисертаціям викладачів кафедри Н.В. Вороніної, В.О. Гончаренко, І.В. Давидової, С.В. Мазуренко, Б.В. Фасія, Н.В. Фомічової, О.Ю. Цибульської, а також здобувачів кафедри О.А. Волкова, Т.Є. Крисань, Г.В. Макаренка, Д.Ф. Плачкова, Є.С. Сєвєрової, В.Д. Фролова.

За ці роки Володимир Васильович також був рецензентом низки монографій, присвячених теоретичним питанням цивілістики,⁴ концептуальним проблемам права інтелектуальної власності⁵ тощо, а також рецензентом низки підручників з Цивільного права України.⁶ Важливими були міркування В.В. Луця щодо проблем адаптації цивільного права України до приватного права Європи.⁷ Підтримав В.В. Луць і становлення новітніх відгалужень школи цивілістики, зокрема, школи ІТ-права, погодившись бути рецензентом низки монографій у цій галузі.⁸ Володимир Васильович був також і співавтором фундаментальних видань кафедри цивільного права⁹ (на жаль, менше, ніж хотілося б, але при його завантаженні і це можна вважати нашим успіхом).

Особливо ми вдячні Володимирі Васильовичу за рецензування серії наших монографій у про-

⁴ Харитонов Є.О. Нариси теорії цивілістики (поняття та концепти): Монографія. О.: Фенікс, 2008. 464 с.; Цивільне право України (традиції та новації): монографія / авт. кол.; за заг. ред. Є.О. Харитонова, Т.С. Ківалової, О.І. Харитонової; наук. ред. Н.Ю. Голубєва. Одеса: Фенікс, 2010. 700 с.; Харитонов Є.О., Харитонова О.І. Цивільні правовідносини: моногр. 2-ге вид., перероб. і доп. Одеса: Фенікс, 2011. 456 с.; Цивільне законодавство України (основні категорії, принципи та концепти): монографія / авт. кол.; за заг. ред. Є.О. Харитонова. Одеса: Фенікс, 2012. 344 с.; Харитонов Є.О. Регулятивні правовідносини: приватноправовий та публічно-правовий виміри: монографія / Харитонов Є.О., Харитонова О.І. Одеса, 2018. 397 с.; Харитонов Є.О., Харитонова О.І. Приватне право як концепт. Т.І. Вітики. Одеса: Фенікс, 2018. 556 с.

⁵ Харитонова О.І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності (концептуальні засади): монографія. Одеса: Фенікс, 2011. 346 с.

⁶ Старцев О.В. Цивільне право України: Підручник. Вид. 2, перероб. і доп. К.: Істина, 2009. 816 с.

⁷ Харитонов Є.О. Україна – Європа: проблеми адаптації у галузі приватного права: монографія. Одеса: Фенікс, 2017. 358 с.; Концепт приватного права в умовах інтеграції: навч. посіб. / Є.О. Харитонов. Одеса: Фенікс, 2017. 260 с.

⁸ ІТ-право: поняття та сутність: монографія/ за ред. О.І. Харитонової, Є.О. Харитонова. Одеса: Фенікс, 2017. 316 с.; ІТ-право та інформаційна безпека: монографія / авт. кол.: за ред. д.ю.н., проф. О.І. Харитонової, д.ю.н., проф. Харитонова Є.О. Одеса: Фенікс, 2017. 176 с.; Давидова І.В. Правочини та їх недійсність в інформаційному суспільстві: теорія і практика: монографія. НУ ОЮА. Одеса: Юридична література, 2018. 368 с.

⁹ Зобов'язальне право України: Підручник / За ред. Є.О. Харитонова, Н.Ю. Голубевої. К.: Істина. 848 с.

³ Див.: Харитонов Є.О., Некіт К. Г. Школа рецепції римського права у Національному університеті «Одеська юридична академія»: підсумки 15-річчя. *Часопис цивілістики*. 2012. № 12. С. 5-10.

екті «Приватне право як концепт», задуманого як своєрідний творчий звіт¹⁰.

Остання наша праця, у якій він був рецензентом, вийшла друком у 2019 році, зафіксувавши таким чином останній доробок більш ніж двадцятирічної наукової співпраці¹¹.

Можливо, школа цивілістики НУ ОЮА, теплі слова про яку Володимир Васильович Луць

знаходив при кожному спілкуванні з її представниками, склалася б і без його участі. Але без його підтримки і сприяння, цей процес був би більш складним, тривав довше і вже точно, вона була б іншою, ніж є наразі. Ми це усвідомлюємо і щиро вдячні за участь, сприяння і допомогу. Від себе і від імені всієї нашої школи цивілістики.

¹⁰ Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Приватне право як концепт. Том II. Пошук парадигми (до історії питання): монографія / Одеса: Фенікс, 2019. 614 с.

¹¹ Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Приватне право як концепт. Том III. Концепт приватного права і рекодифікації цивільного законодавства в Україні: рефлексії фронтиру: монографія. Одеса: Фенікс, 2019. 752 с.